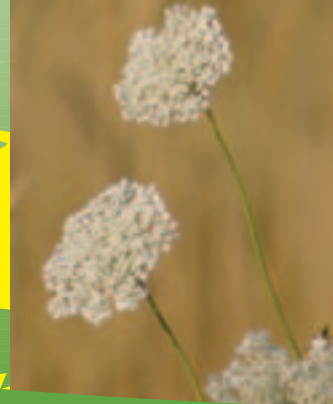

Gezeganimizin Koruyucuları

Öyle güzel bir gezegende yaşıyoruz ki... Üstelik, yalnız değiliz. Bu güzel gezegeni birbirinden ilginç milyonlarca canlı türüyle paylaşıyoruz. Ne şanslıyız ki, bu canlıların her biri gezegenimiz gibi eşsiz. Ne şanslıyız ki bu eşsiz canlıları fark eden, merak eden, keşfeden ve araştıran bir grup insan var. Onlar gezegenimizin koruyucuları. Onlar doğa korumacıları. Doğa korumanın ne olduğunu, doğa korumacılarının ne iş yaptıklarını ve doğa koruma tarihindeki önemli olayları öğrenmek için ülkemizde ve dünyada bu işi yapan uzmanların peşine düştük. Bakın kimlerle tanıştık!

Foto: Aykut İnce

Foto: Aykut İnce

Foto: Aykut İnce

Çağan Şekercioğlu, on beş yaşından beri kuş gözlemcisi.

Çağan Şekercioğlu, biyolog. On beş yaşından beri kuş gözlemcisi. Şu anda Stanford Üniversitesi'nin Koruma Biyolojisi Merkezi'nde araş-

tırmacı. Doğa korumayı "Canlı türlerini azaltmadan doğal yaşam alanlarını artırarak gelecek kuşaklara aktarmak" olarak tanımlıyor. Çağan Şekercioğlu, çok çalışkan bir bilim insanı. Birçok işi aynı anda yürütüyor. Örneğin, dünya kuşlarıyla ilgili bir veritabanındaki bilgileri değerlendiriyor; tükenme tehlikesi altındaki türleri belirliyor. **Kars'ta biyolojik çeşitliliğin korunmasına yönelik projeler** geliştirmesi de ilgimizi çekiyor. Bu projenin neden Kars'ta olduğunu merak edebilirsiniz! Meğer Çağan'ın babası Karslıymış. Anlayacağınız, Çağan Şekercioğlu öğrendiklerini ülkemizde uygulama-

ya da dönüştürüyor. Ülkemizde doğa turizmi etkinliklerine destek veren doğa korumacısı, çocukları tüketimlerini azaltmaya davet ediyor. "Çocuklar zamanlarını doğayı tanıyarak, kuşları gözlemleyerek ve kamp yaparak geçirebilirler" diyor.

Dave Garshelis, biyolog. Minnesota Üniversitesi, Balıkçılık, Yaban Hayatı ve Koruma Biyolojisi Bölümü'nde öğretim üyesi. Aynı zamanda Dünya Doğayı Koruma Birliği Ayı Uzman Grubu başkanı. Bu bilim insanı, dünyadaki ayı çalışmalarının babası olarak kabul ediliyor. Dave Garshelis, bugünlerde geniş alanlarda yaşayan ayı popülasyonlarını izlemek için bir sistem geliştirmek üzere çalışıyor. Yaptığı işin doğal yaşamın korunması ve iyileştirilmesiyle ilgili olduğunu söylüyor. Çok eskiden beri insanoğlunun doğa üzerinde etkisi olduğuna dikkat çeken Garshelis, "İnsan nüfusunun az olduğu, uçsuz bucaksız ormanların, çok sayıda canlı türünün yaşadığı o eski zamanlara dönmek olanaksız." diyor. "Ancak, insan etkisinin doğaya zarar verecek şekilde devam etmesine izin vermek de olanaksız. Doğa korumacılarının da işi bul Nerede ne yapılacağını, önem sırasına göre belirle-

Doğa, Bir Müze Gibi Gezilmeli!

Doğa korumacısı Urs Breitenmoser, çok önemli bir noktaya dikkat çekiyor: "Doğa koruma yalnızca bilim insanlarının, uzmanların işi değil!" Gerçekten de bilim insanlarına bu konuda destek sağlayan, farklı alanlardan insanlar var. Bunlardan biri Özcan Yüksek. O, Atlas dergisinin yazı işleri müdürü. Doğa korumaya yönelik konuların ağırlıklı olduğu Yeşil Atlas dergisinin çıkarılmasında öncülük eden kişi. Özcan Yüksek, doğanın parçası olduğumuzu unuttuğumuza dikkat çekiyor. "Doğa manzara değil, kentten bir taşıta atlayıp gidilecek bir yer değil! Kentlerde yaşayan çocukların doğayı tanıma şansları daha az. Bir meyveyi marketten alıyor, bu meyveyi öyle tanıyorlar. Oysa bu meyve bir bahçede yetişiyor. Çocukların aradaki ilişkiyi kurmalarına yardımcı olmak gerekir. Biz dergilerimiz aracılığıyla bunu hatırlatmaya çalışıyoruz. Kentlerdeyken bile doğanın içinde yaşıyoruz. En büyük tehlike doğadan uzak olduğumuzu düşünmek!" diyor.

Çevre ko-

Özcan Yüksek, doğanın parçası olduğumuzu unuttuğumuza dikkat çekiyor.

nusunda duyarlılığıyla tanıdığımız Buket Uzuner, yaşayacak başka dünyamız olmadığını hatırlatıyor. "Ben günlük yaşamımda, toprakta çürümesi yüzlerce yıl sürüyor diye plastik torbaları olabildiğince az kullanıyorum. Tek torbayla yetiniyor, onu da sonra çöp torbası yapıyorum. Kumaştan çantayı katlayıp yanımda taşıyor ve onu defalarca kullanıyorum. Diş fırçalarken suyu boşa akıtmıyorum ve bunu oğluma da öğretiyorum. Cam şişeleri ve kullanılmış pilleri (çok zehirli) ayrı paketleyip çöpe atıyorum. Mevsimine göre sebze ve meyve alıyorum. Örneğin, kışın portakal, yazın karpuz yiyorum." diyor.

Ece Soydam, genç bir yönetmen. Anadolu yaban hayatını tanıtan "Bozkırın Çocukları" belgeselinden sonra kara akbabayla ilgili belgeseli de tamamlamak üzereymiş.

Sonraki hedefi bozayıları çekmek olan yönetmen,

"Eski bir söz vardır: 'Tanımazsan sevmezsin, sevmezsen koruyamazsın' Ben Türkiye'nin yaban hayatıyla ilgili belgesel-

Buket Uzuner, fırsat bulduğunda Büyükkada'ya giderek bisikletle gezintiye çıkıyor.

mek. Tehlike altındaki yaşam alanlarını korumak” Dave Garshelis de çocukların doğa korumadaki yerini önemsiyor. Onların okul, televizyon, kitap, dergi ya da İnternet aracılığıyla doğa konusunda çok şey öğrendiklerini, böylece ailelerini de eğittiklerini düşünüyor.

Yücel Çağlar, orman mühendisi. Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği kurucusu. Ona, “Doğa koruma sözünden ne anlamalıyız?” diye soruyoruz. Yanıt olarak “İnsan etkinliklerini canlılara ve doğal süreçlere zarar vermeyecek biçimde gerçekleştirmek” diyor. “Bu sırada tüm canlıları, ortamı ve süreci düşünmeliyiz” diye ekliyor. Yücel Çağlar, "Orman Ekolojisi ve Ormancılık Okulu"nda eğitmenlik yapıyor. Ormancılık konusunda araştırma, eğitim ve yayın yapmaya devam edeceğini söyleyen doğa korumacısı, öğrencilere uzmanlardan da destek alarak okullarında projeler geliştirmelerini öneriyor.

Harun Güçlüsoy, biyolog. Dokuz Eylül Üniversitesi Deniz Bilimleri Enstitüsü'nde araştırma görevlisi. Doğa koruma konusundaki düşüncelerini şöyle dile getiriyor: “Doğa koruma, tüm canlıların

Dave Garshelis, bugünlerde geniş alanlarda yaşayan ayı popülasyonlarını izlemek için bir sistem geliştirmek üzere çalışıyor. Fotoğrafta dallarda ayıların işaretlerini ararken görünüyor.

Yücel Çağlar denince aklı Ormancılık Okulu geliyor. Bu okula gelen katılımcılar, birçok ağaç türünü tanıma şansını buluyorlar.

ler yaparak Türkiye doğasını insanlara tanıtmaya işine elinden geldiğince katkıda bulunmaya çalışıyorum. Ondan sonra sevip sevmemek ve koruyup korumamak izleyenlere kalmış. Ama taniyınca sevmemek mümkün mü bilemiyorum” diyor.

Mine İzmirli, bir gönüllü. Gerçekte bir siyaset bilimci. Doğa sevgisi olan biri olarak bir gün "Ben nasıl katkıda bulunabilirim?" diye düşünmüş ve kendisini Doğa Derneği gönüllüsü olarak bulmuş. Gönüllü olarak katıldığı çalışmalarını şöyle anlatıyor: “Kırsal alanlarda insan-doğa ilişkisini araştırıyorum. İnsanların doğayla uyum içinde yaşamalarının dünyamız için ne kadar iyi olacağını göstermeye çalışıyorum. Kimi zaman köyün ileri gelenleriyle ekinlerin verimi ya da kimyasal ilaçlar yerine doğal savunma yöntemlerinin benimsenip benimsenemeyeceği üzerine konuşuyor, kimi zaman onlarla birlikte tarlada çalış-

yor, kimi zaman da köy kadınlarıyla birlikte aile bütçelerine katkıda bulunmaları için ev yapımı ürünler yapmalarına yardımcı oluyorum.”

Aykut İnce, yaban hayatı fotoğrafçısı. O da tüm diğer doğa korumacılar gibi zamanının çoğunu arazide geçiriyor. “Doğada olağanüstü bir mühendislik ve sanat var.” diyor. “Doğada her şey çok doğru ve çok güzel. Bir müzede ya da resim sergisinde nasıl davranıyorsak doğada da öyle davranmalıyız. O dünyayı anlamaya çalışmalı ve saygı duymalıyız.”

Mine İzmirli, doğa koruma çalışmalarına gönüllü olarak katılarak destek oluyor.

Ece Soydam, sette çalışırken... Anlayacağınız set açık havada! Yaban hayatlarının filmini çekebilmesi için kamera ve diğer set malzemelerini çok iyi gizlemesi gerekiyor.

Aykut İnce, “Doğada olağanüstü bir mühendislik ve sanat var.” diyor.

Akdeniz fokları tükenme tehlikesi altında! Harun Güçlüsoy, kurdukları haber ağı sayesinde yardıma gereksinim duyan fokların imdadına yetişiyor.

Urs Breitenmoser, vaşak gibi kedi türlerini izlemek için onlara radyo vericisi takıyor. Fotoğrafta izlediği bir vaşanın avladığı hayvanı bulduğunda görülüyor.

yaşam alanlarının korunması demek. Bu da onların barınma, beslenme, üreme vb. biyolojik gereksinimlerini karşılayabilecekleri koşulları sağlamakla mümkün. Doğa korumayla ilgili ilk çalışmalar türlere yönelik olarak başlamış. Ancak, ekolojinin gelişmesiyle türlerin yaşam alanları ve ekosistemleri de içine alan geniş coğrafi bölgeler de dikkate alınmaya başlamış." Harun Güçlüsoy, şu anda AFBİKA (Akdeniz Foku Bilgi ve Kurtarma Ağı) olarak adlandırılan bir haber ağından söz ediyor. Bu ağa üye olanlar, Akdeniz fokuyla ilgili gözlemlerini iletıyor, yardıma gereksinimi olan hasta, yaralı, öksüz fokları bildiriyorlar. Böylece uzmanlar bu foklara yardım edebiliyorlar. Denizleri ve barındırdığı tüm canlıları korumayı hedef edinmiş olan Güçlüsoy, her şeyi yeteri kadar kullanmamızı öneriyor. "Doğada diğer canlıların olduğunu unutmayın ve lütfen onların da gereksinimleri olduğunu düşünün" diyor.

Urs Breitenmoser, biyolog. İsviçre Bern Üniversitesi'nde öğretim üyesi. O, doğa korumacılığını, insan etkinliklerinin doğal çevreye, tüm canlıla-

ra ve ekosistemlere olumsuz etkisini azaltmaya çalışmak olarak özetliyor. Bunun biyolojik çeşitliliği korumak anlamına geldiğini söylüyor. Ardından "Biyolojik çeşitliliği korumak için yapabileceklerimiz belli. Bitki ve hayvan türlerinin yok olmalarını önlemeliyiz. Tükenme tehlikesi altındaki türleri ulusal ve uluslararası yasalar aracılığıyla koruma altına almalıyız. Bunu da doğal alanları koruyarak yapabiliriz. Bu arada doğal kaynakları aşırı kullanmamak için tüketimimizi de sınırlamalıyız. Biz bunu 'sürdürülebilir kullanım' olarak adlandırıyoruz. Böylece doğanın yerine koyabileceğinden fazlasını kullanmamış oluruz" diyor. Vaşak, kurt, bozayı gibi büyük memelilerin korunmasıyla ilgili alan çalışmalarına dayalı bir projenin yürütücülüğünü yapan Urs Breitenmoser, aynı zamanda Dünya Doğayı Koruma Birliği Kedi Uzman Grubu başkanı. Bu grup, dünyada bulunan 36 kedi türünün korunmasıyla ilgili çalışmaları izliyor ve bunlara destek veriyor. Örneğin, İspanya'da tükenme tehlikesi altındaki bir vaşak türünü koruma altına almışlar. Anlayacağınız bir cankurtaran gibi çalışıyorlar. Urs Breitenmoser, çocukların doğa korumadaki işlevini şöyle görüyor: "Çocuklar öğrencidir. Bu, onları geleceğe hazırlayacak bilgileri öğrenme sürecinde oldukları

Doğa Koruma Tarihindeki Önemli Olaylar

Uzmanlarımıza, doğa koruma tarihinde önemli buldukları olayları sorduk. Onların verdiği yanıtları tarih sırasına göre dizince böyle bir tablo çıktı ortaya...

- 1872, Dünyanın ilk millî parkı Yellowstone kuruldu.
- 1948, IUCN (The International Union for Nature Conservation - Dünya Doğayı Koruma Birliği) kuruldu.
- 1961, WWF (World Wildlife Fund – Doğal Hayatı Koruma Vakfı) kuruldu.

1962, Rachel Carson'un çevre kirliliğini gündeme taşıyan "Sessiz İlkbahar" kitabı yayımlandı.

1968, Prof. Paul Ehrlich'in, insan nüfusunun ne kadar arttığını gözler önüne seren "Nüfus Bombası" adlı kitabı yayımlandı.

22 Nisan 1970, Dünya Günü olarak ilan edildi.

Böylece "çevrecilik" uluslararası bir hareket haline geldi.

1972, İlk Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı yapıldı. Böylece her ülkenin çevreye karşı sorumlu olduğu ve insanın yeryüzündeki varlığını sürdürmesinin de buna bağlı olduğu gündeme getirildi.

1979, Avrupa Birliği'nin Bern Sözleşmesi'ni kabul etmesiyle Avrupa'daki birçok bitki ve hayvan türü koruma altına alındı.

anlamına gelir. Böylece doğanın güzelliği ve canlılar hakkında eğitilirler. İleride yetişkin olduklarında da bu bilgilerini doğaya karşı saygılı ve sorumlu olacak şekilde kullanırlar. Çocuklar, yalnızca öğrenci değil, aynı zamanda öğretmendirler! Birçok çocuk doğa korumanın önemini farkına vararak ailesini ve çevresini eğitir. Moğolistan'ın Altay Dağları'nda bir grup çocukla tanıştım. Bir doğa topluluğuna üyelerdi ve orada kamp yapıyorlardı. Hem eğleniyor hem de doğayı tanıyorlardı. Okullarda bu tür doğa etkinlikleri yapılmalı.”

Yıldırım Lise, biyolog. Doğa Koruma Derneği'nde projeler kordinatörü. Son yüzyılda hızla artan insan nüfusu ve kentleşme sonucunda özellikle gelişmiş ülkelerde doğanın bir parçası olduğumuzu unutmaya başladığımızı dikkat çekiyor. “Bu da doğal kaynakların aşırı biçimde kullanılmasını beraberinde getirdi” diyor. Doğa koruma çalışmalarındaki gelişmeleri şöyle özetliyor: “Artık yalnızca bir ülke için değil, daha büyük, Kafkasya gibi birkaç ülkeyi içine alan bölgeler için doğa koruma çalışmaları yapılıyor.” Yıldırım Lise, Doğa Derneği'nin çalışmalarını da gururla anlatıyor. Örneğin, "Doğa Fonu" adında bir destek fonu kuruyorlarmış. Bunu bir kumbara olarak düşünün. Bu kumbarada biriken paralar, doğa koruma çalışmaları için kullanılacakmış. Doğa Okulu çalışmalarını da yürüten ve bu çalışmaların yaygınlaşması için çalışan Yıldırım Lise, çocukların doğa korumaya katkısı olacağını düşünüyor. “Özellikle Türkiye'de doğa ko-

Yıldırım Lise, gençlerin doğayla tanışmasını sağlamak amacıyla Doğa Okulu çalışmalarını yürütüyor.

rumanın geleceği çocukların bilinçlenmesine bağlı; çünkü ileride onlar büyüüp önemli kararlar alacaklar. Bu konuda ne kadar duyarlı olurlarsa gelecek için o kadar iyi olur diye düşünüyorum. Onlara doğayı tanımalarını, bol bol doğaya çıkıp oynamalarını ve gözlem yapmalarını öneririm. Ayrıca özellikle evde ve okulda doğal kaynakları ve enerjiyi daha verimli kullanmak için çaba harcamalarını da hatırlatmak isterim” diyor.

İşte bunlar bizim ulaşabildiğimiz doğa korumacılarından yalnızca birkaçı. Her biri dünyanın bir başka köşesinde, daha çok sayıda doğa korumacısı var. Ormanda, bozkırda, gölde, okyanusta, çölde birbirinden farklı yaşam alanlarında araştırmalar yapıyor ve biyolojik çeşitliliğin devam etmesi için çalışmalar yürütüyorlar. Biz de onların çalışmalarına destek olabiliriz. Nasıl mı diyorsanız, yazımıza bir daha gözetin. Birçok ipucu bulacaksınız.

Tuğba Can

1985, Dalyan'da bulunan deniz kaplumbağalarının üreme alanı olan kumsalın koruma altına alınması gerektiği gündeme geldi. Bu alan, 1990'lı yılların başında “Özel Çevre Koruma Bölgesi” ilan edildi. Ardından bölgede Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı ve Doğal Hayatı Koruma Derneği tarafından çeşitli koruma çalışmaları gerçekleştirildi.

1992, Rio de Janeiro'da yapılan Birleşmiş Milletler Konferansı'nda doğal çevrenin korunması ve sürdürülebilir gelişme için küresel işbirliği kararı alındı.

1993, Akdeniz foklarını korumaya yönelik çalışma Foça'da başladı. Günümüzde bu çalışmaları, Foça Belediyesi ve Sualtı Araştırmaları Derneği Akdeniz Foku Araştırma Grubu'nun da içinde bulunduğu Yerel Fok Komitesi sürdürüyor. Çalışmanın başarılarından biri

de, burada yaşayan kıyı halkının doğayla beraber yaşamayı öğrenmiş olmaları.

1995, LCIE (Large Carnivore Initiative for Europe – Avrupa Büyük Etoburlar Grubu) kuruldu.

1997, Kyoto'da yapılan uluslararası konferansta dünya ikliminin korunması için birçok ülke bir belge imzaladı.

2005, Milenyum Ekosistem Değerlendirmesi yapıldı. Birçok ülkeden çok sayıda bilim insanının hazırladığı bu raporda insan etkinliklerinin ekosistemlere verdiği zararlar ve bunların sonuçları gündeme getirildi.

